

Regionální funkce: ORGANIZACE A ŘÍZENÍ KOMUNITNÍCH KNIHOVEN

...

Slezská univerzita

PhDr. Marie Šedá

Metodik.knihovna@gmail.com

Opava 2022

Pár otázek a okruhů

- **2.2.4 - legislativa**
- **2.2.5 – financování knihoven**
- **2.2.6 – spolupráce knihoven**
- **2.2.7 - legislativa**
- **2.2.8 – RF, model, hodnocení, soutěže**
- **2.2.9 – trendy**
- **2.2.10 – knihovnictví**

2.2.4

Knihovnická legislativa, základní dokumenty v komunitních knihovnách. Systémové sledování kvality a výkonu komunitních knihoven. Knihovní řád.

Knihovnická legislativa

Knihovní zákon

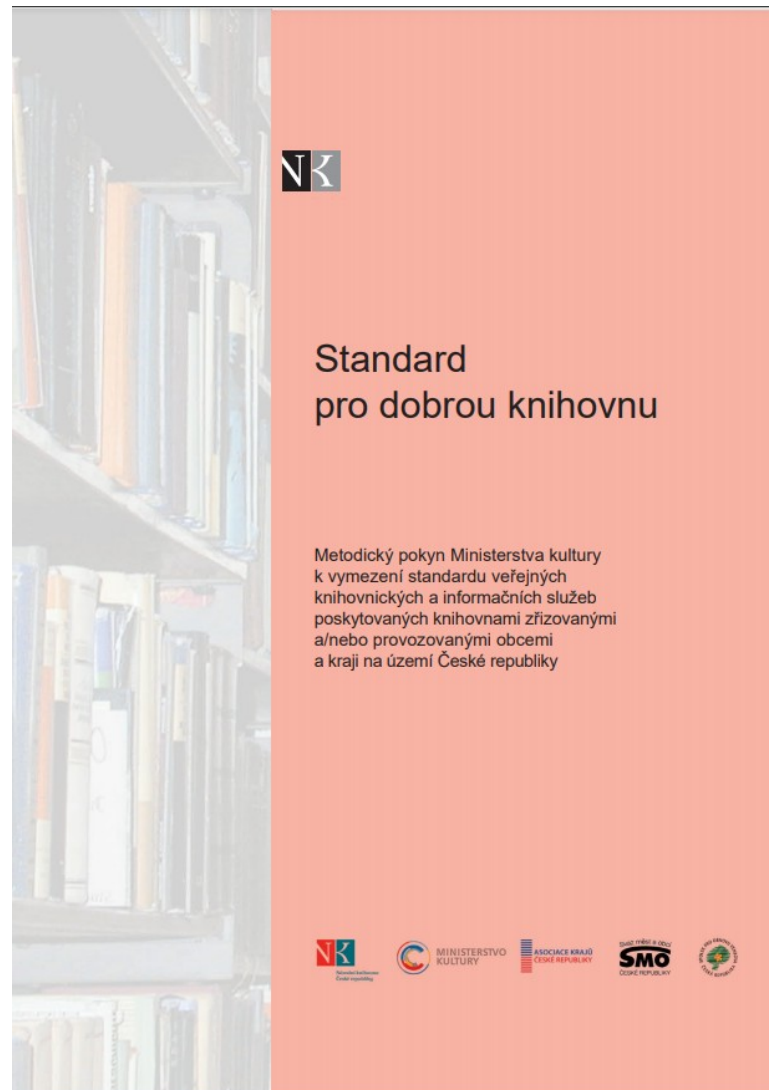
- již třetí v pořadí (1919, 1953, 2001 – platný od 1.1.2002)
- 257/2001 Sb. - zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb

Standardy pro knihovny

- Vydává Ministerstvo kultury ČR ve spolupráci s Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR, podle vývoje oboru jsou tyto METODICKÉ POKYNY aktualizovány
- Metodické pokyny jsou vydávány i ve zkrácených verzích (barevné, doplněné fotografiemi a grafy), jsou předávány zřizovatelům/provozovatelům obcí a mají zkrácené názvy
- Standard pro dobrou knihovnu
- Standard pro dobrý knihovní fond
- Služby knihoven knihovnám
- Jak na prostory knihoven
- Knihovna v obci – prioritně pro obce

Standard pro dobrou knihovnu

Poradí, jak by měla být knihovna otevřena,
kolik peněz by měla mít na nákup knihovního fondu,
kde by knihovna měla být (v centru obce),
kolik m2 plochy potřebuje,
kolik studijních míst by ideálně měla mít,
říká, že v knihovně musí být připojení k internetu,
že knihovna má mít své webové stránky a katalog knihovny na internetu,
doporučuje, aby se knihovníci celoživotně vzdělávali
a zjišťovali, jestli jsou občané s prací knihovny spokojeni.

Standard pro výkon RF

Zabývá se celostátní dotačním programem

Regionální funkce knihoven.

Určuje povinnosti i práva malé (obsluhované) knihovny, knihovny pověřené a knihovny krajské. Nezapomíná na

povinnosti zřizovatele.

Specifikuje, jaké služby může malá knihovna dostávat:

poradenství, konzultace, metodiku,

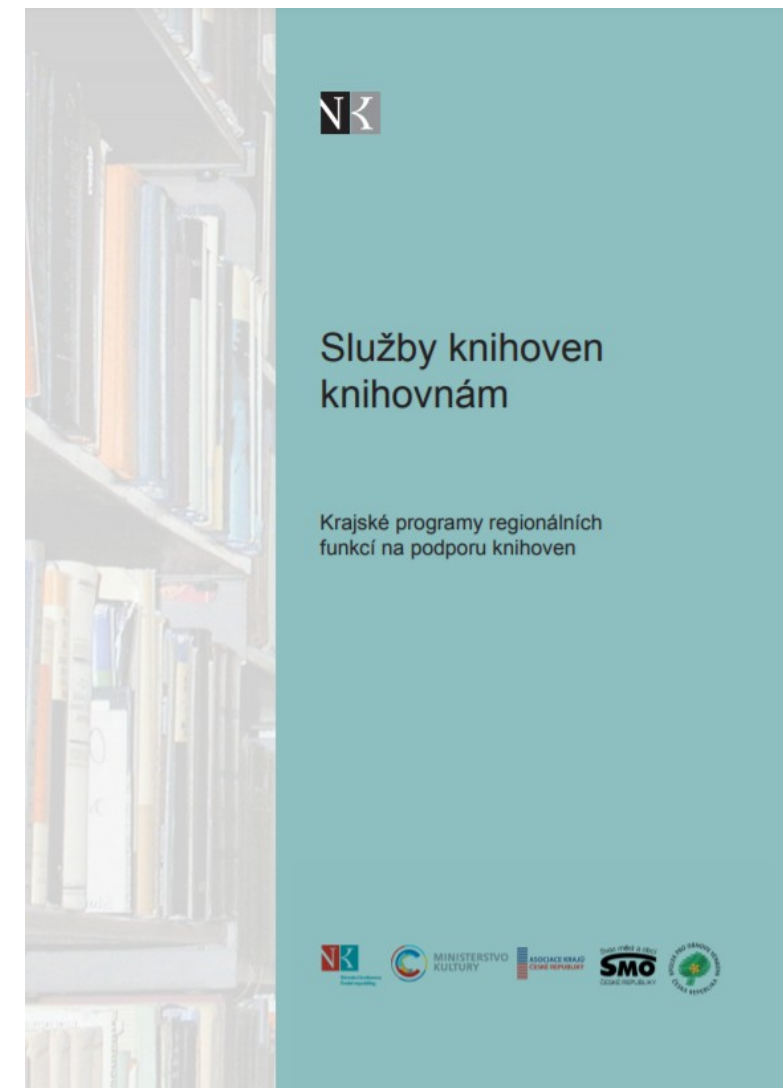
pomoc při statistice,

vzdělávání knihovníků, semináře a porady,

výměnné fondy, a to i z prostředků obce,

pomoc při přípravě kulturních, komunitních a vzdělávacích programů,

servis automatizovaného knihovního systému.

Standard pro dobrý knihovní fond

Zabývá se budováním knihovního fondu - výběrem a nákupem knih, časopisů a dalších dokumentů.

Radí, jak vybírat vhodné knihy tak, aby knihovna sloužila všem rovnoměrně.

Pomůže nastavit a naplánovat optimální výši financí na nákup dokumentů.

Připomíná, jaké funkce knihovna má plnit.

Doporučuje, jak spolupracovat s knihovnami v okolí.

Dává přehled o tom, jaké typy dokumentů je dobré mít v knihovně.

Nezapomíná na vyřazování knih zastaralých, opotřebovaných a nevyužívaných.

Naučí, jak provádět pravidelnou revizi knihovního fondu.

Navazuje na předchozí standardy.

Standard pro postupy rekonstrukce knihoven

Vychází z dotazníkového šetření o stavu knihoven v České republice. Připomíná soudobé funkce veřejné knihovny, upozorňuje na aktuální změny a na potřeby obyvatel v místě.

Seznamuje nás s pojmem komunitní knihovna a jejími úkoly.

Připomíná, že knihovny jsou místy celoživotního vzdělávání a jako takové jsou podporovány dotacemi Ministerstva kultury ČR, VISK, Knihovna 21. století, Česká knihovna

Říká, jaké jsou stavební a architektonické zásady dobrého prostoru, který respektuje poskytované služby.

Nezapomíná na bezbariérovost jak prostoru, tak i služeb.

Nabízí řadu příkladů dobré praxe, a to podle velikosti knihovny.

Věnuje se také kapitole rekonstrukce knihoven a úloze expertů.

Představuje [Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven](#)

Knihovna v obci

Jde o jedinečnou příručku věnovanou práci obce v oblasti služeb knihovny.

Je věnována starostům a zastupitelům knihoven.

Vysvětluje místo veřejné knihovny v životě obce, proměny knihoven – jejich tradičního (zastaralého) chápání v moderní prostory.

Upozorňuje na potřeby obyvatel, dětí i všech dalších věkových skupin. Seznamuje s celostátními i lokálními aktivitami knihoven.

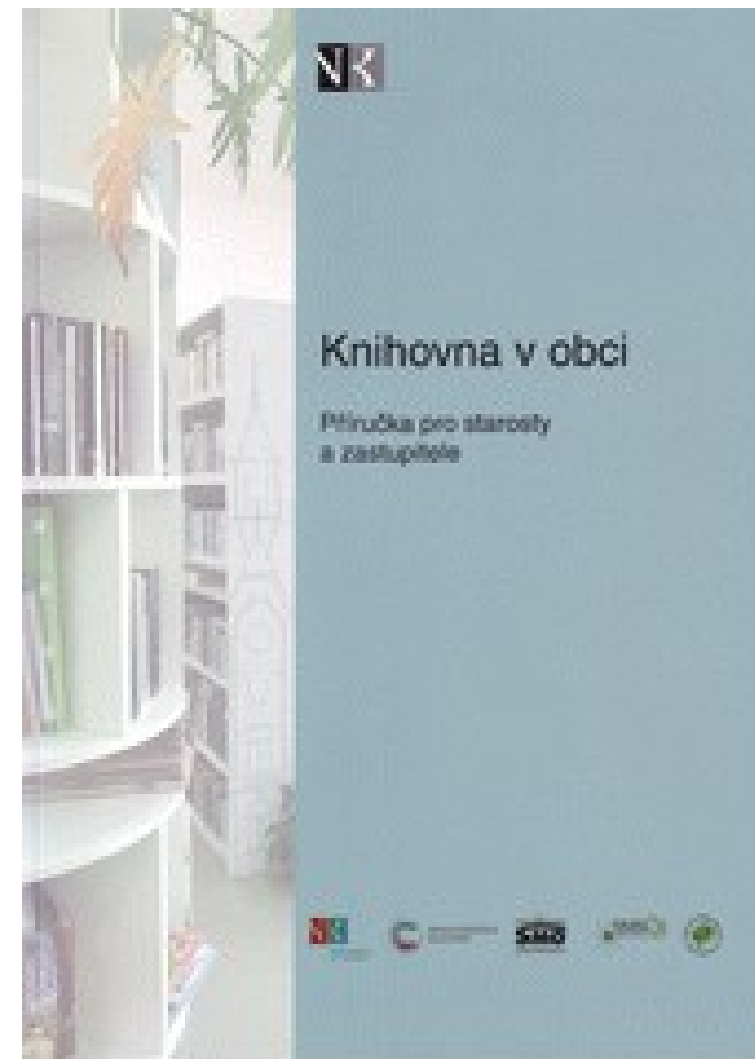
Věnuje se osobnosti knihovníka, vysvětluje pracovní činnosti, které musí zvládat.

Připomíná architektonické a obecné stavební zásady a také práci designéra knihovny.

Seznamuje starosty s dotačními programy pro knihovny.

Upozorňuje na zapojení knihoven do celostátních soutěží a na spolupráci s partnery knihoven a obcí.

Poradí, kde hledat další informace.

Koncepce rozvoje knihoven

Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030

- **Koncepce obsahuje 3 pilíře (3 priority)**
 - Knihovny jako pilíře demokracie a přirozená centra komunit
 - Knihovny jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce
 - Knihovny jako správci kulturního a znalostního bohatství
- **Příprava vlastní koncepce knihovny, vlastní představy budoucnosti své knihovny**
- Vládní materiál – možnost odkazovat na priority
- Společné povědomí o trendech a prioritách
- Abychom si rozuměli - vymezení prostoru pro spolupráci
- Kam směřujeme, stanovení základních směrů rozvoje, upozorňuje na to, co je důležité
- jaké máme příležitosti a také čeho se máme obávat
- Dotační programy – financování a priority

Dalsi zakony, ktere musi knihovny dodržovat

- **Občanský zákoník**
 - Výpůjčky knih a dalších dokumentů, dotýká se části o výpůjčce
- **Autorský zákon**
 - Zákon č.121/2000 Sb., hledá rovnováhu mezi právy autorů a právy uživatelů na přístup k informacím a vzdělávání
 - Knihovna zpřístupňuje autorská díla
- **Zákon o neperiodických publikacích**
 - Zákon č. 37/1995 Sb.,
- **Zákon č. 46/2000 Sb.,**
 - o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)
- **Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů**
 - upravuje práva a povinnosti při zpracování osobních údajů, knihovny jsou ve smyslu tohoto zákona správci osobních údajů a musí se tímto zákonem řídit
- **Zákon o svobodném přístupu k informacím**
- **Zákon o státní statistické službě – 89/1995 Sb.**
 - Povinnost knihovny sledovat a odevzdávat data – statistiku knihoven

Kvalita a výkon knihoven

- Výkon knihoven je dlouhodobě sledován na základě **zákona o státní statistické službě** – tj. [zákon 89/1995 Sb.](#)
- Z něj vychází i další sledování výkonu a kvality knihovnických služeb
 - **Benchmarking knihoven**
 - Dobrovolnost zapojení knihoven, porovnávání výkonu knihoven s podobnými parametry (velikost obsluhované populace, podmínek pro výkon...), uzavřená databáze přístupná jen pro přihlášené knihovny, účast v projektu je bezplatná
 - **Standardy pro dobrou knihovnu** – jejich hodnocení
 - Provádějí krajské knihovny a Národní knihovna ČR na základě informací z knihoven
 - Sledování výkonů v rámci **Regionálních funkcí knihoven** (dílčí statistiky)
 - **ROI – metoda návratnosti investic** – projekt MĚK Praha
 - provádějí jen knihovny, které mají zájem propočítat si návratnost investic do činnosti knihovny

Knihovní řád

- základní pravidla využívání knihovního fondu dané knihovny
- okruh uživatelů
- rozsah výpůjček, výpůjční lhůty, sankce
- ceník služeb
- kdo povoluje výjimky
- uplatnění nařízení GDPR
- **obsahuje práva a povinnosti knihovny i uživatele**
 - s obsahem KŘ musí být seznámen každý uživatel, který se stává čtenářem knihovny
 - Podpisem na přihlášce potvrdí, že obsah KŘ zná a souhlasí s nimi
- **KŘ má každá knihovna – povinnost ze zákona**
 - (někdy se hovoří o „výpůjčním řádu“ – u malých knihoven)

2.2.5

Financování knihoven. Rozpočet veřejných knihoven – metodika tvorby.

Grantová politika, grantování jako proces. Grantová politika pro oblast kultury.

Problematika komunitních projektů – proces projektování a realizace.

Financování knihoven

Knihovny patří do oblasti neziskových organizací – nevytvářejí zisk, jejich financování je plně závislé na financích svého zřizovatele.

- Zřizovatel knihovny
 - Ministerstvo kultury (např. MZK, NK ČR, Macanova knihovna)
 - Kraje – krajské knihovny (každé krajské město má svou krajskou vědeckou knihovnu)
 - obce – městské a místní knihovny
 - MŠMT – např. Národní technická knihovna ...
- Dalším zdrojem jsou **příjmy z vlastní činnosti**
 - zápisné čtenářů, kopírovací služby...

Tvorba rozpočtu

- Knihovna jako příspěvková organizace ÚSC je povinna dle zákona č. 250/2000 Sb. sestavovat rozpočet a střednědobý výhled rozpočtu (dále jen SVR).
- Vedení knihovny má zajišťovat, aby tyto prostředky byly využívány účelně a v souladu se schválenými prioritami knihovny a aby knihovní fondy a služby byly udržovány dostupné se zřetelem k co největšímu přínosu pro uživatele.
- SVR je plán výnosů a nákladů na nejméně dva roky následující po roce, na který je sestavován rozpočet. Obsahuje předpokládané náklady a výnosy v jednotlivých letech.
- **Sestavení rozpočtu probíhá v těsné spolupráci ředitele (vedoucího) a ekonoma s přihlédnutím k úkolům knihovny na další období. Po sestavení jej knihovna předloží zřizovateli ke schválení.**

Zveřejnění rozpočtu

- Knihovna má zákonnou povinnost zveřejnit návrh rozpočtu na svých internetových stránkách, na internetových stránkách svého zřizovatele, nebo způsobem v místě obvyklým nejméně **15 dnů předem dnem zahájení jeho projednávání zřizovatelem. Zveřejnění musí trvat až do schválení rozpočtu.**
- Zřizovatel poskytuje příspěvek na provoz své knihovně, příspěvkové organizaci, zpravidla v návaznosti na její výkony nebo jiná kritéria jejích potřeb.
- https://prirucky.ipk.nkp.cz/rizeni/ekonomicke_rizeni

Grantová politika kultury

- Web Ministerstva kultury každoročně zveřejňuje aktuality k dotačním programům - <https://www.mkcr.cz/dotacni-programy-237.html>

Dotační programy

Dotační programy Ministerstva kultury a jejich vyhodnocení

Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností

Ministerstvo kultury, odbor památkové péče, oznamuje ve smyslu vládních opatření ohledně úspory finančních prostředků ze státního rozpočtu, že pro rok 2022 nebude vyhlášen program Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností.

Program podpory pro památky světového dědictví (dříve UNESCO)

Program Kulturní aktivity v památkové péči

Havarijní program

Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón

Program záchrany architektonického dědictví

Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny

Grantová politika knihoven

- Web Ministerstva kultury každoročně zveřejňuje aktuality k dotačním programům knihoven - <https://www.mkcr.cz/oblast-knihoven-532.html>

1) Program Veřejné informační služby knihoven – VISK

VISK 1 – Koordinační centrum programu a implementace Koncepce rozvoje knihoven v ČR,

VISK 2 - Mimoškolní vzdělávání knihovníků,

VISK 3 - Informační centra veřejných knihoven,

VISK 4 - Národní program ochrany knihovních fondů,

VISK 5 – RETROKON,

VISK 6 - Memoriae Mundi Series Bohemica,

VISK 7 – Kramerius,

VISK 8 – Informační zdroje: Linie B – Zpřístupnění informačních zdrojů prostřednictvím Centrálního portálu knihoven,

VISK 9 – CASLIN a Národní autority ČR.

2) dotační řízení Knihovna 21. století – K 21

(podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců,

podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením,

kulturní, výchovná a vzdělávací činnost, vzdělávání knihovníků)

Další dotační programy podpory knihoven

- Knihovnický institut NK ČR - <https://ipk.nkp.cz/homepage-ipk>

Programy podpory

Regionální funkce veřejných knihoven

TechSoup

Knihovna 21. století - K21

Výzkum, vývoj a další programy na podporu knihoven

WiFi4EU - podpora připojení WiFi

VISK

Microsoft Select

Česká knihovna

Strategie digitální gramotnosti

IROP 2021 - 2027

Proces projektování a realizace projektů u komunitních projektů

2.2.6

Spolupráce knihoven v historickém kontextu. Kooperace komunitních knihoven, knihovnické a informační spolky u nás a ve světě. Významné mezinárodní organizace a služby pro knihovnický a informační sektor.

Spolupráce knihoven v historickém kontextu

- Vychází z knihovnických/knihovních zákonů **od roku 1919** (1. KZ)
 - V článku 17 (k § 3 knihovnického zákona) se veřejným knihovnám obecným nařizuje: *„Dozírat na knihovny v ústavech obecních, sirotčincích, vyučovacích ústavech, útulcích, chudobincích, chorobincích, nemocnicích, strážnicích policejních a hasičských a jiných. Tyto knihovny, (až na nemocniční), zásobují se četbou pomocí knihovny veřejné. Veřejné knihovny mohou půjčovati těmto ústavům kolekce knih...“*
- XII. kapitola **Prováděcího nařízení**.
 - Zde můžeme vysledovat **zárodky regionálních funkcí knihoven**; tato kapitola určitým způsobem rozšiřuje působnost zákona o povinnost **zřizování ústředních knihoven v krajích (župách)**. **Hlavním úkolem ústředních knihoven je zapůjčování kolekcí četby obecním knihovnám v kraji (župě) formou tzv. přenosných knihoven na dobu dvou měsíců.** **Knihovník ústřední knihovny má být zároveň odborným rádcem obecním knihovnám.**
- Byla řešena i otázka sběru statistických dat či dozoru nad nově vznikajícími knihovnami.
- Odpovědnost byla přidělována podle typu knihoven.

Dozor nad knihovnami

- Podle velikosti obce
- Obce do 2000 obyvatel
 - Dozorovali ji okrskoví dozorcí
 - Kontrolovali činnost knihoven a dodržování předpisů
- Obec nad 2000 obyvatel
 - Knihovna „vyšší kvality“
 - Dozoroval ji státní instruktor
 - Šířil novinky o oboru
 - Shromažďoval statistická data

2. knihovnický zákon (53/1959 Sb.)

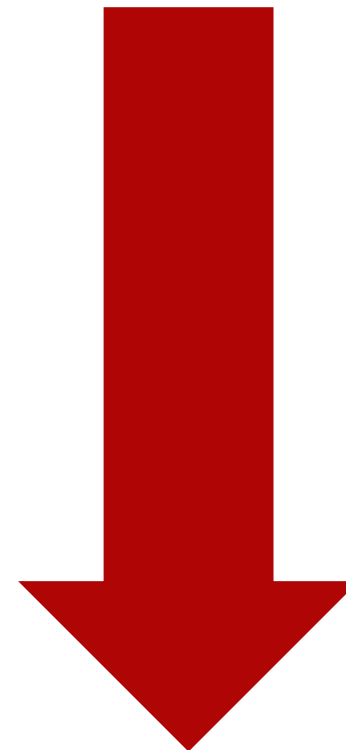
- Společenské zvýraznění významu knihoven a vzájemné funkční propojení všech typů knihoven do jednotné soustavy knihoven,
- každému občanu bylo umožněno vypůjčit si potřebnou knihu z kterékoli veřejně přístupné knihovny jednotné soustavy,
- zřízení Státní knihovny ČR umístěné na vrcholu hierarchie,
- vzájemnou spolupráci knihoven,
- odborné vzdělávání knihovníků,
- vznik Ústřední knihovnické rady.

Spolupráce knihoven probíhala

- na vertikální i na horizontální úrovni
- knihovny v síti postavené na stejné hierarchické úrovni navzájem spolupracovaly
- **Krajské a okresní knihovny** byly ze zákona **středisky metodické pomoci** pro všechny níže postavené knihovny ve své síti.
- Každá síť měla svou **ústřední knihovnu**, která byla touto funkcí pověřena.
- Meziknihovní výpůjční služba

Střediskový systém

- **Středisková knihovna**
 - Metodická i odborná pomoc menším (neprofesionálním) knihovnám
 - Sdružené prostředky z obcí – vytváření „střediskového fondu“
 - Výměnný (cirkulační) fond
- **Okresní měřítko, krajské měřítko**
 - Širší spolupráce
 - Okresní knihovny jako ústřední, řídicí činnost knihoven v okrese
 - Na krajské úrovni byla ústřední knihovnou státní vědecká knihovna

Výhody střediskových systémů

- efektivnější využití finančních prostředků
- odstranění duplicity některých odborných prací
- vyšší odbornost knihovnické práce
- dostupnost kvalitních služeb a literatury i pro uživatele malých knihoven

3. knihovní zákon – 257/2001 Sb.

- Vznik „regionálních funkcí“ – uzákoněn v KZ
- *„Regionální funkce - funkce zpravidla univerzální knihovny zaměřené na vymezený region. Jsou jimi zejména činnosti koordinační, poradenské a konzultační, meziknihovní služby, vzdělávací aktivity, shromažďování, zpracovávání, uchovávání a zpřístupňování dokumentů a informací o daném regionu.“*

Základní cíle

- 1. Účelná dělba práce a koordinace odborných činností
- 2. Efektivní využití veřejných finančních prostředků
- 3. Garance průběžné aktualizace knihovního fondu veřejných knihoven (VK) v regionu
- 4. Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu
- 5. Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání)
- 6. Zajištění kvality a kontinuity knihovních a informačních služeb (KIS) v návaznosti na informační potřeby uživatelů
- 7. Zajištění dostupnosti KIS ve všech místech republiky
- 8. Vyrovnání rozdílů v poskytování informačních a knihovních služeb obyvatelům měst a malých obcí
- 9. Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování KIS mezi jednotlivými regiony a kraji

Standard pro výkon RF

Zabývá se celostátní dotačním programem

Regionální funkce knihoven.

Určuje povinnosti i práva malé (obsluhované) knihovny, knihovny pověřené a knihovny krajské. Nezapomíná na

povinnosti zřizovatele.

Specifikuje, jaké služby může malá knihovna dostávat:

poradenství, konzultace, metodiku,

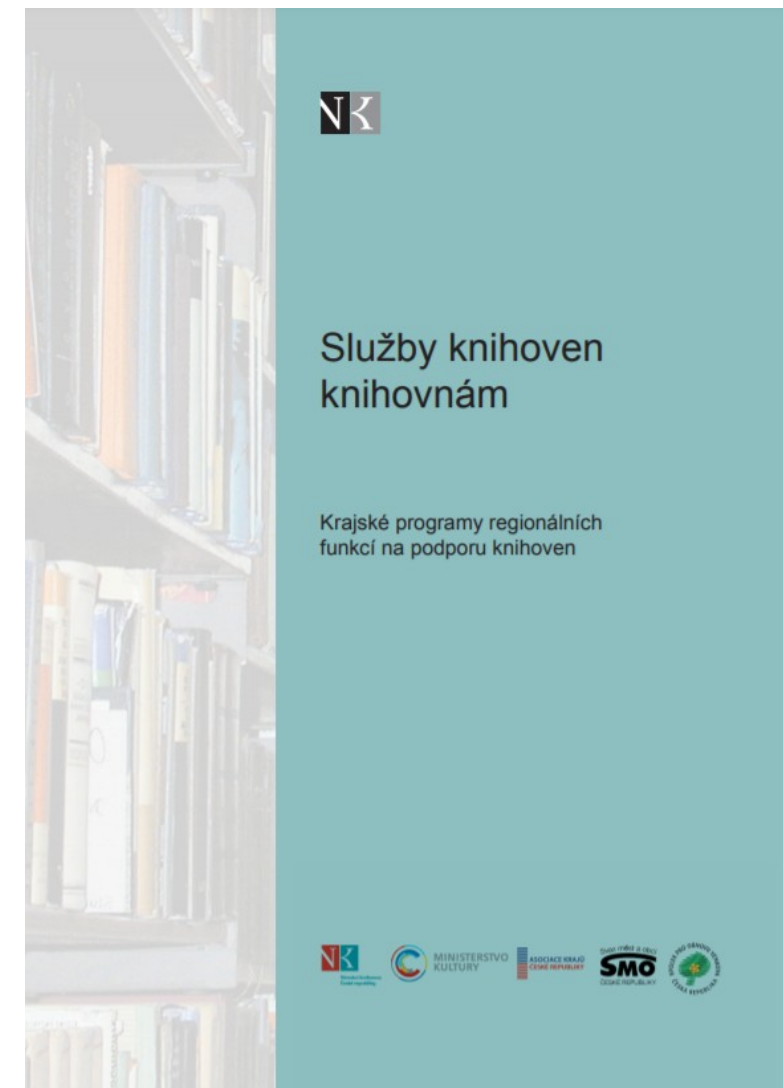
pomoc při statistice,

vzdělávání knihovníků, semináře a porady,

výměnné fondy, a to i z prostředků obce,

pomoc při přípravě kulturních, komunitních a vzdělávacích programů,

servis automatizovaného knihovního systému.

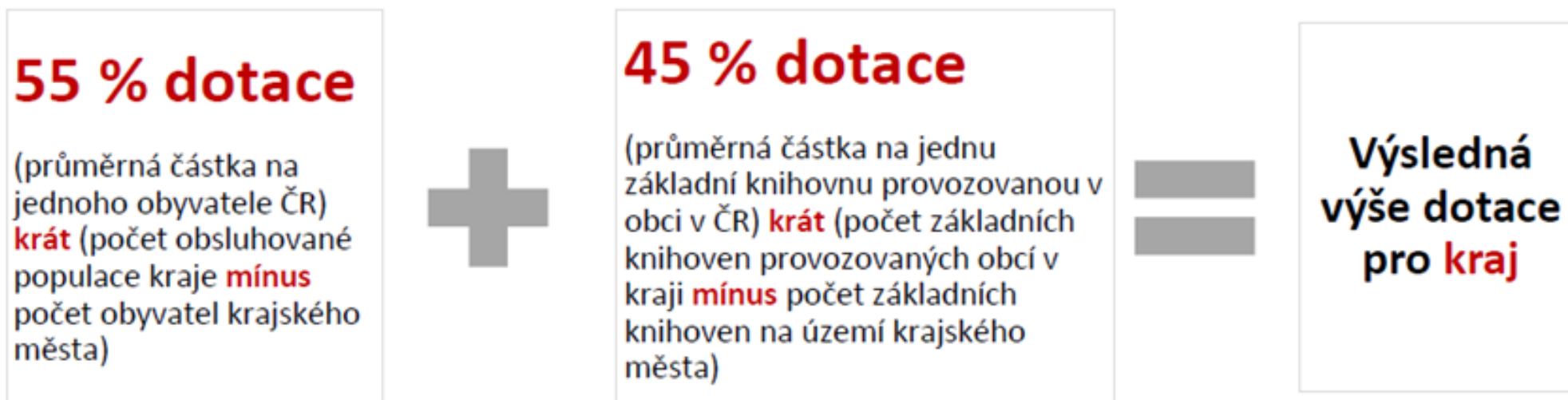

Regionální funkce od roku 2005 do současnosti

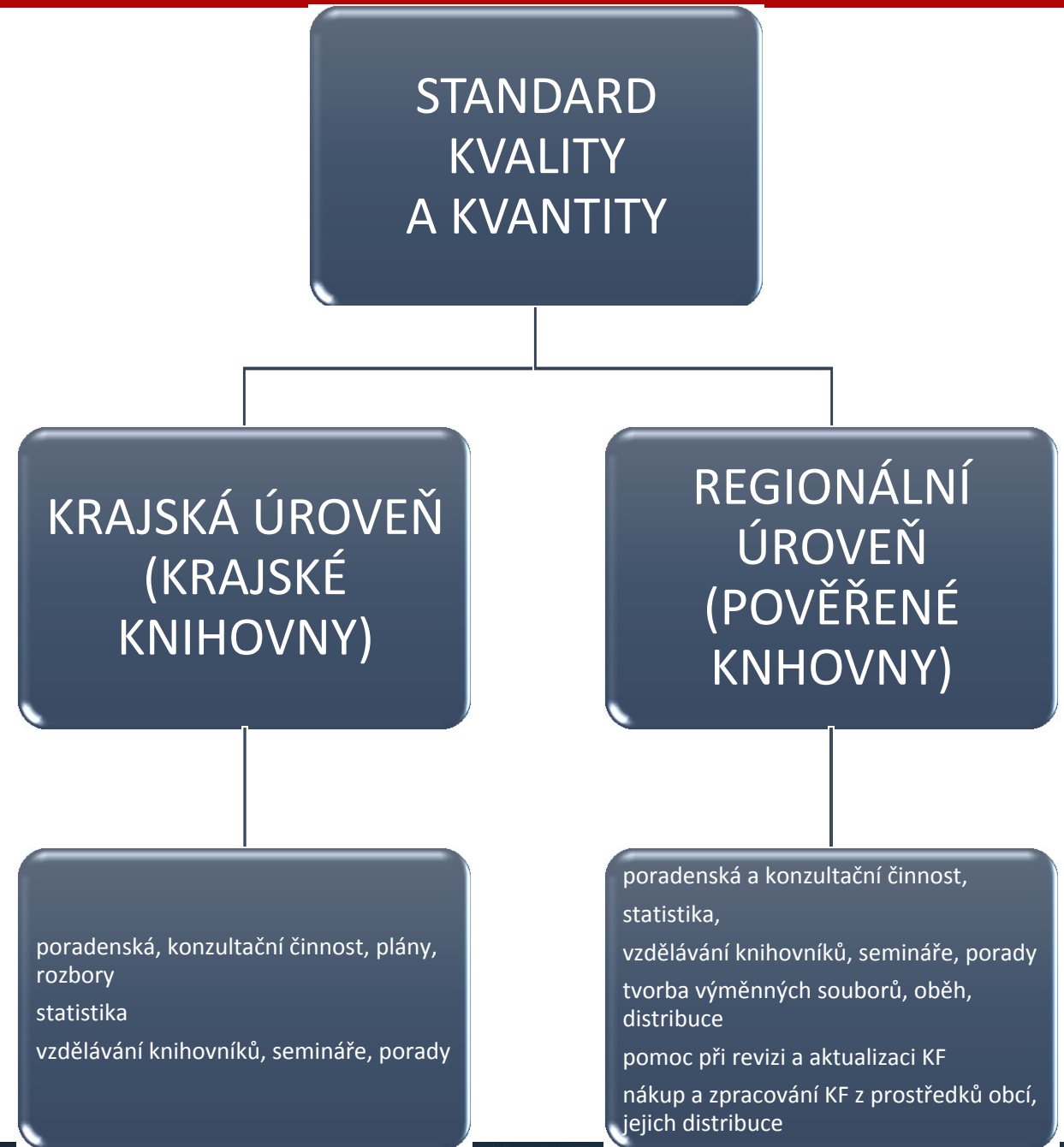
- Novelou zákona o rozpočtovém určení daní přešla odpovědnost za jejich výkon a financování od roku 2005 na kraje.
- Od roku 2005 se kompetence k výkonu regionálních funkcí přesunuly z Ministerstva kultury na jednotlivé kraje a jejich rozpočty (celkem 14 krajů).
- Pravidla poskytování regionálních funkcí jsou definována v **Metodickém pokynu MK k zajištění výkonu regionálních funkcí a jejich koordinaci na území ČR**, který byl postupně novelizován v letech 2014 a 2019.
- Metodický pokyn vydalo Ministerstvo kultury (ve spolupráci s Knihovnickým institutem Národní knihovny) v návaznosti na knihovní zákon. Jeho účelem je přispět ke sjednocení postupu při výkonu regionálních funkcí knihoven a vytvoření příznivých podmínek pro poskytování podpůrných služeb základním knihovnám.
- **První rok financování prostřednictvím krajů byl poznamenán snížením celkové částky převedené od státu**, respektive od MK na 127,2 mil. Kč. V následujících letech postupné snižování pokračovalo až na částku 108 mil. Kč v roce 2014 (tj. snížení o 25,5 mil. Kč). Od roku 2015 dochází k obratu a krajská dotace se postupně narovnává.

Finanční zabezpečení výkonu RF

- Základním kritériem pro přerozdělování dotace na jednotlivé kraje bylo zohledňování počtu obsluhované populace a počtu základních knihoven na území kraje. Jelikož cílem Programu podpory výkonu RF byla podpora hlavně malých knihoven, bylo nutné předejít zkreslení, ke kterému by došlo při započtení počtu obsluhované populace v krajských městech a v hlavním městě Praze.
- Každému kraji tak byla přidělena dotace, která byla vypočítána podle následujícího vzorce:

Rozdělení činností v rámcí výkonu RF

Fungování RF

- Fungování regionálních funkcí knihoven je založeno na myšlence **provázané spolupráce knihoven na různých úrovních**.
- Národním centrem je **Národní knihovna České republiky zastoupená Knihovnickým institutem** (dále jen KI NK), který je koordinátorem výkonu regionálních funkcí.
- Krajskými centry jsou **krajské knihovny**. Jejich práce spočívá ve výkonu regionálních funkcí, spolupráci s KI NK, krajskou i místní správou a samosprávou. Jsou metodickými centry pro knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí, vydávají metodické materiály, koordinují výkon RF v konkrétním kraji, organizují vzdělávání knihovníků a zpracovávají statistické výsledky knihoven na svém území.
- Na lokální úrovni pracují **pověřené knihovny**, které formou služeb provádějí celou škálu činností, napomáhajících naplňování hlavních cílů STANDARDU.

NÁRODNÍ CENTRUM

NÁRODNÍ
KNIHOVNA

KRAJSKÉ CENTRUM

KRAJSKÉ
KNIHOVNY

REGIONÁLNÍ
CENTRUM

POVĚŘENÉ
KNIHOVNY

ZÁKLADNÍ
(OBSLUHOVANÉ)
KNIHOVNY

Mezinárodní organizace

- https://prirucky.ipk.nkp.cz/rizeni/knihovnicke_organizace_a_institute
- IFLA
 - (International Federation of Library Associations and Institutions) je nejvýznamnější celosvětová knihovnická organizace. Byla založena v roce 1927 v Edinburghu. Organizace IFLA je „*představitelkou knihovnické profese*“. Prezidentkou je paní Barbara Lison (Německo).
 - Představuje přední mezinárodní orgán zastupující zájmy knihovnických a informačních služeb a jejich uživatelů. IFLA poskytuje informačním specialistům po celém světě fórum pro výměnu nápadů a podporu mezinárodní spolupráce, výzkumu a rozvoje ve všech oborech knihovnické činnosti a informační služby. IFLA je jedním z prostředků, pomocí kterých mohou knihovny, informační centra a informační profesionálové na celém světě formulovat své cíle, uplatňovat svůj vliv jako skupiny, chránit své zájmy a hledat řešení globálních problémů.
 - IFLA sleduje své cíle prostřednictvím různých kanálů, včetně publikací, časopisu, směrnic, zpráv a monografií s širokým rozsahem témat. Pořádá workshopy a semináře po celém světě za účelem zlepšení odborné praxe a zvýšení povědomí o rostoucím významu knihoven podporujících své komunity a společnost v digitálním věku.
 - Členem IFLA v ČR jsou Národní knihovna ČR, SKIP, Knihovna Akademie věd ČR a Parlamentní knihovna ČR.

Mezinárodní organizace

- EBLIDA

- [EBLIDA](#) (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) je nezisková organizace zastupující národní knihovny a knihovnická sdružení v Evropské unii a dalších evropských zemích. Prostřednictvím svých členů zastupuje přibližně více než 70 000 jednotlivých knihoven napříč Evropou (z toho cca 65 000 se považuje za veřejné knihovny) a přibližně 100 milionů uživatelů.
- Cíle a činnosti vycházejí z Ústavy EBLIDA; prioritně se zaměřuje na podporu konzultace mezi jejími členy o záležitostech společného zájmu; vytváří komunikační kanál mezi svými členy a dalšími partnery, zejména mezi Evropskou komisí, Evropským parlamentem a dalšími orgány Evropské unie.
- EBLIDA vystupuje jako reprezentativní hlas profesí knihovnictví a informatiky v evropských záležitostech a slouží a podporuje další zájmy profesí knihoven a informačních věd, jeho institucí a profesionálních pracovníků v Evropě.
- Českou republiku zastupuje v EBLIDA [SKIP](#).

Mezinárodní organizace

- LIBER

- [LIBER](#) (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche) je hlasem evropských vědeckých knihoven. Jde o nadaci registrovanou v Nizozemsku. Předsedkyní LIBER je paní Jeannette Frey (Švýcarsko). Sdružení bylo založeno v roce 1971, členy LIBER je přibližně 450 národních, univerzitních a dalších knihoven, širší okolí LIBER tvoří partnerství s jinými organizacemi v Evropě i mimo ni.
- Českou republiku zastupuje [Národní knihovna ČR](#), [Národní technická knihovna](#), [Knihovna Akademie věd ČR](#) a další instituce.

Mezinárodní organizace

- OCLC

- [OCLC](#) (Online Computer Library Center) je mezinárodní sdružení knihoven, které podporuje tisíce knihoven při zvyšování dostupnosti a využití informací pro lidi po celém světě. Poskytuje sdílené technologické služby, originální výzkum a komunitní programy, které pomáhají knihovnám plnit neustále se vyvíjející potřeby jejich uživatelů, institucí a komunit.
- Tato organizace vznikla v roce 1967.
- Pravděpodobně nejznámější jsou světový katalog [WorldCat](#), discovery systém [WorldCat Discovery Service](#), sdílená katalogizace prostřednictvím [OCLC Cataloging](#) nebo služby jako [xISBN](#) a xISSN. OCLC má cca 16 tisíc členů z více než 100 zemí světa.

2.2.7

Legislativní dokumenty. Knihovní zákon a návazné vyhlášky.

Strategické dokumenty a vývoj knihovnictví. Mezníky ve vývoji RF. Metodické pokyny.

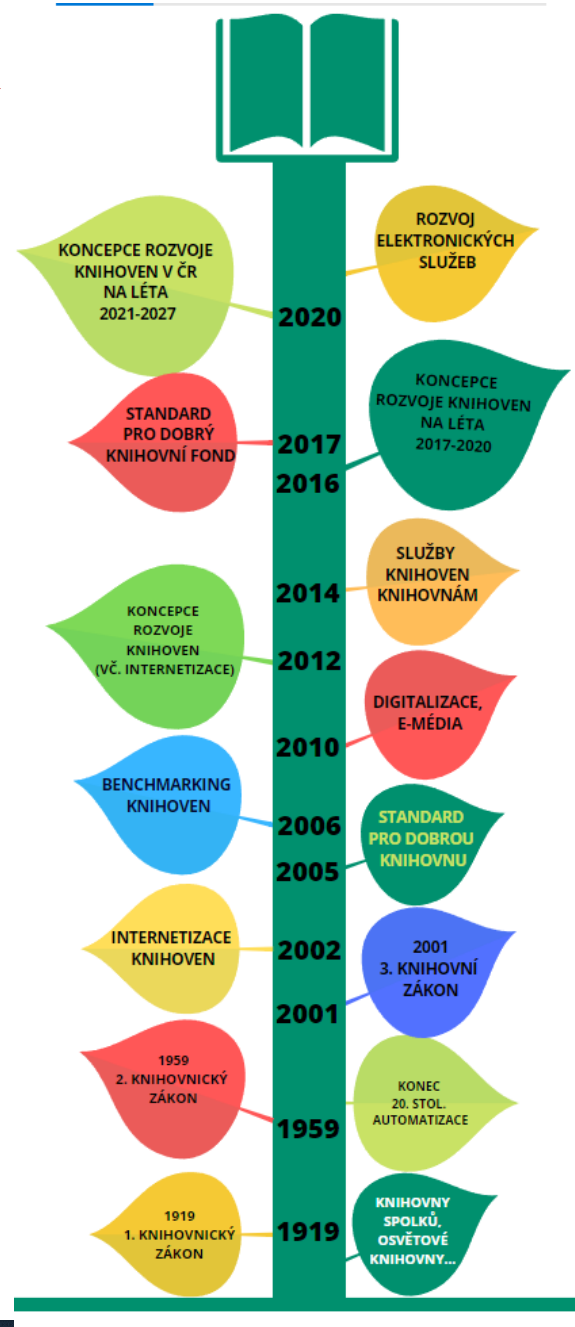
Legislativní dokumenty

- [Knihovní zákon 257/2001 Sb.](#)
- [Vyhláška č. 88/2002 Sb.](#) – prováděcí vyhláška
 - MVS, evidence KF, revize KF
- [Koncepce, strategie, deklarace](#)
 - Koncepce rozvoje knihoven ČR
 - Státní kulturní politika na léta 2021-2025
 - Memorandum o spolupráci MK a MŠMT 2021
 - Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků
 - ...

Strategické dokumenty zahraničí

- [Strategie IFLA 2019-2024 \(.pdf\)](#)
- [Knihovnický manifest pro Evropu \(2019, .pdf\)](#)
- [IFLA Global Vision](#)
- IFLA Global Vision - Shrnutí výsledků (2018, .docx)
- [Vídeňská deklarace 2009](#)

Vývoj knihovnictví

Mezníky ve vývoji RF

2001

- Prostějovská výzva
- RF ustanoveny KZ 257/2001 Sb., §2

2002

- Vznik RF, metodická centra v krajských knihovnách, ustanovení pověřených knihoven a jejich obsluhovaných knihoven (regiony)
- Program podpory RF – období 2002-2004 v gesci Ministerstva kultury ČR
- Organizační schéma – Národní knihovny, krajské knihovny, pověřené knihovny – obsluhované knihovny
- Evidence knihoven – databáze MK ČR
- Internetizace knihoven – program Ministerstva informatiky

2005-

- Převod RF pod kraje, financování převedeno z MK na kraje, snižování rozpočtů
- Legislativní materiály – metodické pokyny MK ČR ve spolupráci s KI NK ČR (tzv. Standardy)
- Sekce pro výkon RF (SDRUK)
 - Semináře pro RF
- SKIP – Sekce pro veřejné knihovny – Workshopy pro metodiky pověřených knihoven
- MK a KI NK – metodické pokyny
- KI NK – roční zprávy o výkonu RF, plnění Standardů

2.2.8

Struktura modelu a cíle RF.
Standardy pro výkon RF.
Hodnocení knihoven v ČR.
Metodiky hodnocení služeb.
Knihovnické soutěže a oceňování
v jednotlivých krajích. Platformy
pro spolupráci v rámci RF. Externí
zpětné vazby výkonu RF. Vnější
vztahy a přesah výkonu RF do
oblasti státní správy a
samosprávy. Vzdělávací aktivity v
rámci RF.

NÁRODNÍ CENTRUM

NÁRODNÍ
KNIHOVNA

KRAJSKÉ CENTRUM

KRAJSKÉ
KNIHOVNY

REGIONÁLNÍ
CENTRUM

POVĚŘENÉ
KNIHOVNY

ZÁKLADNÍ
(OBSLUHOVANÉ)
KNIHOVNY

Fungování RF

- Fungování regionálních funkcí knihoven je založeno na myšlence **provázané spolupráce knihoven na různých úrovních**.
- Národním centrem je **Národní knihovna České republiky zastoupená Knihovnickým institutem** (dále jen KI NK), který je koordinátorem výkonu regionálních funkcí.
- Krajskými centry jsou **krajské knihovny**. Jejich práce spočívá ve výkonu regionálních funkcí, spolupráci s KI NK, krajskou i místní správou a samosprávou. Jsou metodickými centry pro knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí, vydávají metodické materiály, koordinují výkon RF v konkrétním kraji, organizují vzdělávání knihovníků a zpracovávají statistické výsledky knihoven na svém území.
- Na lokální úrovni pracují **pověřené knihovny**, které formou služeb provádějí celou škálu činností, napomáhajících naplňování hlavních cílů STANDARDU.

Hodnocení knihoven v ČR

- Statistiky dle zákona 89/1995 Sb.
- Statistiky výkonu RF
- Standard VKIS
- Benchmarking knihoven
- Roi

Knihovnické soutěže a oceňování v jednotlivých krajích

- Celostátní soutěže
 - **Knihovna roku**
 - Cena udělovaná Ministerstvem kultury ČR
 - Ocenění se uděluje k ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích a mimořádného přínosu k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb ve dvou kategoriích – „základní knihovna“ a „významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb“
 - „základní knihovna“ – navazuje na celostátní soutěž Vesnice roku, pořádanou Spolkem pro obnovu venkova ve spolupráci s dalšími vyhlášovatelí (prezident republiky, SKIP, Ministerstvo pro místní rozvoj, ...)
 - **Městská knihovna roku**
 - ocenění „Městská **knihovna roku** 2021“ uděluje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a Svaz měst a obcí ČR

Knihovnické soutěže a oceňování v jednotlivých krajích

- Celostátní soutěže
 - **Kamarádka knihovna**
 - Kamarádka knihovna je soutěž o nejlepší dětskou knihovnu (oddělení pro děti ve veřejné knihovně), která probíhá od roku 2007. Vyhláší ji SKIP a Klub dětských knihoven SKIP
- Regionální ocenění (regiony SKIP)
 - **Pražský knihovník / Pražská knihovnice** (01 Praha),
 - **Papilio bibliothecalis** (02 Středočeský region),
 - **Pupa bibliothecalis** (02 Středočeský region),
 - **Jihočeský knihovník** (03 Jihočeský region),
 - **Jihočeský MARK** (03 Jihočeský region),
 - **Knihovník/Knihovnice Libereckého kraje** (07 Liberecký region);
 - **Velkomoravský knihovník / Velkomoravská knihovnice** (09 Region Velká Morava),
 - **Knihovník/Knihovnice roku Moravskoslezského a Olomouckého kraje** (10 Region Moravskoslezského a Olomouckého kraje),
 - **Ocenění za dlouholetou vynikající činnost v oboru knihovnictví a za aktivní činnost ve SKIP** (10 Region Moravskoslezského a Olomouckého kraje)

Ocenění jednotlivců

- Cena českých knihovníků
 - udělována od roku 2001 výkonným výborem Svazem knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). Uděluje se za dlouholetou významnou činnost podporující české knihovnictví, jako je vědeckovýzkumná práce, účast na výuce knihovnictví, řízení, modernizace a výstavba knihoven nebo působení v různých knihovnických a informačních organizacích
- Medaile Z. V. Tobolky
 - uděluje Sdružení knihoven České Republiky a Nadace knihoven za celoživotní práci a za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví

Platformy pro spolupráci v rámci RF

- **Celostátní úroveň**

- Porady krajských metodiků (KI NK ve spolupráci se SDRUK, sekci pro RF)
- [Workshopy pro metodiky pověřených knihoven](#) (Sekce veřejných knihoven SKIP)
- Diskuzní semináře pro krajské metodiky (KI NK ve spolupráci se SDRUK)
- [Celostátní semináře "Regionální funkce knihoven"](#)

- **Krajská a regionální úroveň**

- Porady a semináře pro knihovny v rámci regionu

- **Web KI NK**

- <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven>

Externí zpětné vazby výkonu RF

- Výroční zprávy krajských knihoven a Národní knihovny
- Kult (MK) 12-01
- Benchmarking knihoven
- Projekt ROI (Return on Investment)

Vnější vztahy a přesah výkonu RF do oblasti státní správy a samosprávy

- Krajské koncepce knihovnictví
- Krajské koncepce výkonu RF
- Zásady pro výkon RF knihoven...
- Spoluúčast na soutěži Vesnice roku
- Spolupráce na seminářích pro státní správu a samosprávu
- Tiskové výstupy do časopisů pro státní správu a samosprávu
- ...

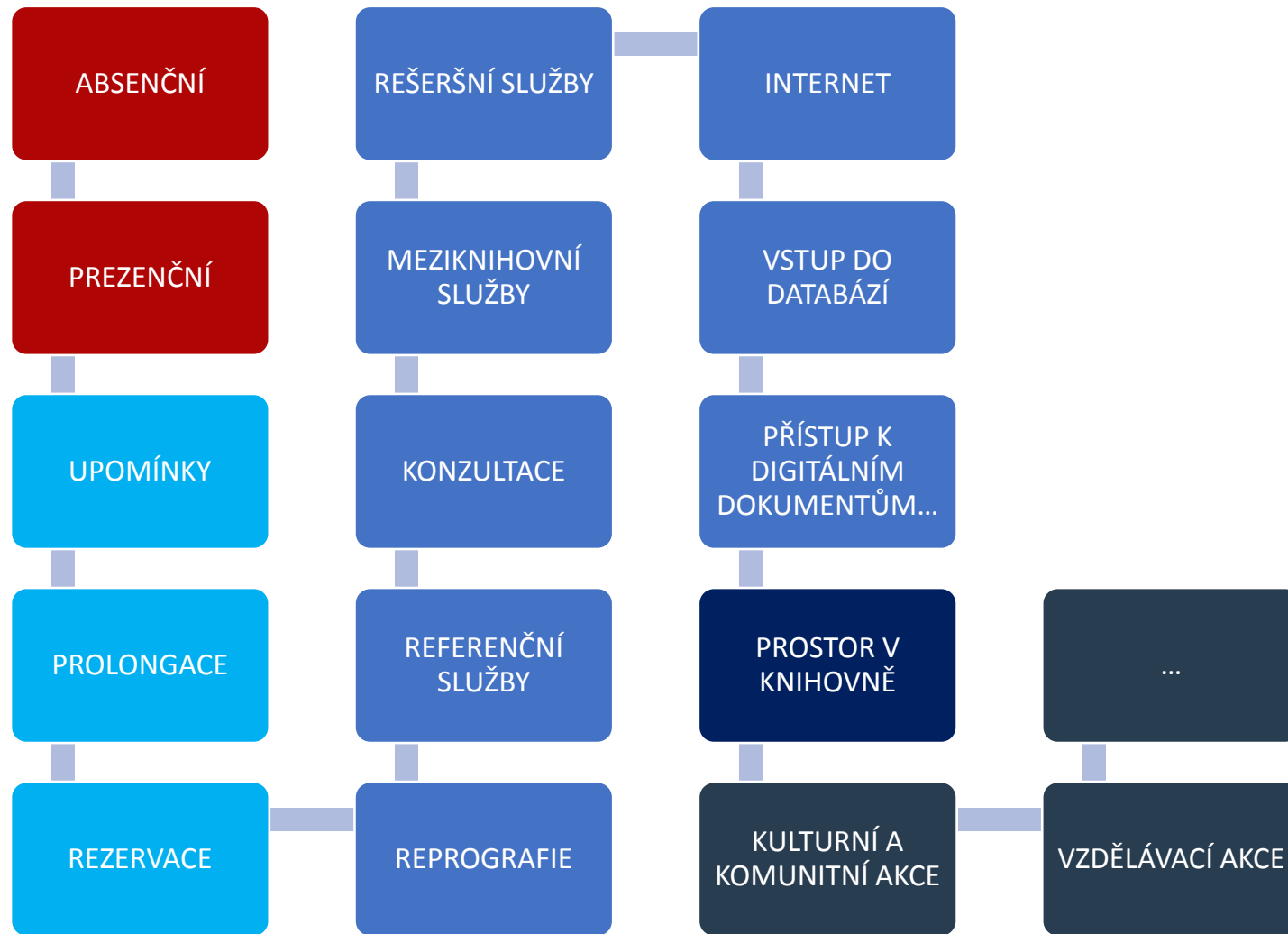
Vzdělávací aktivity v rámci RF

- Vzdělávání metodiků knihoven, knihovníků
- Vzdělávání jako součást systému NSK
- On-line kurzy – kurzy.knihovna.cz
- Knihovnické minimum
- Knihovnická angličtina
- Rekvalifikační kurzy (NK ČR, MZK Brno, MSVK Ostrava, KJM Brno)

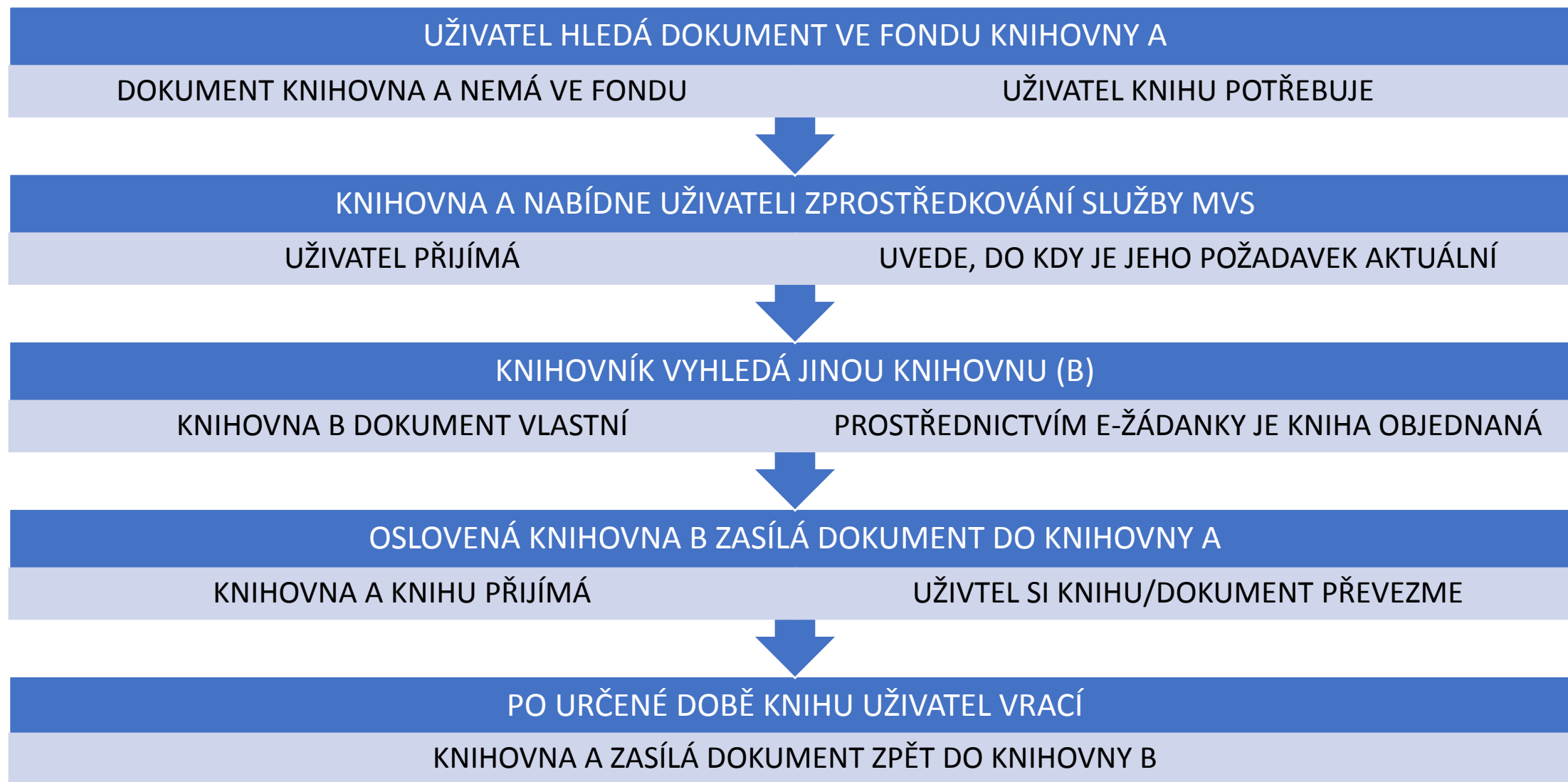
2.2.9

Charakteristika služeb knihovny,
typy a druhy.
Trendy ve službách knihoven.

Výpůjční a další služby

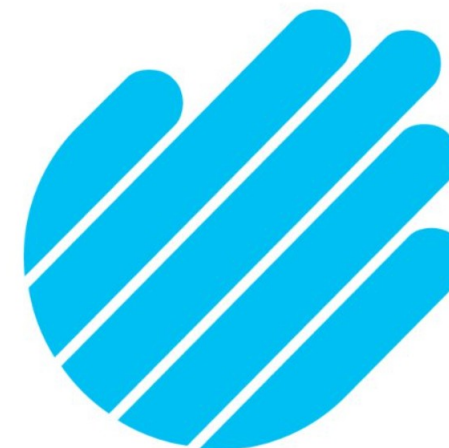

MSV, MMVS

Elektronické služby

- knihovnický software
 - Tritius, KOHA, KP-sys, Primo, Aleph...
- Kramerius a Díla nedostupná na trhu (DNNT)
- weby, sociální sítě, informační obrazovky
 - dnes už nutnost, nezbytnost
- videokanály, streamy, e-komunikace, e-konference, e... cokoliv
- CoderDoJo
 - Cílem je propojit lidi, kteří už programovat umí s těmi, kteří se to teprve naučit chtějí.
- ozoboti
 - výborná pomůcka pro vyzkoušení vizuálního programování
- citační manažery
- Knihovny.cz
 - jednotný přístup ke službám českých a moravských knihoven
- České a zahraniční e-zdroje
 - ASPI, EBSCO...
- E-knihy

Trendy ve službách knihoven

- <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti>
- <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/knihovni-procesy>
- https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/katalog-praci/katalog-praci
- **Vzdělávací programy**
 - Vzdělávací programy pro knihovnictví a informační vědu se budou v průběhu příštího desetiletí měnit tak, aby uspokojily společenskou potřebu vyškolených informačních profesionálů schopných pracovat v knihovnách, ve státních a průmyslových informačních centrech a jako informační konzultanti a podnikatelé.
- **Komunitní aktivity knihoven**
 - https://wikisofia.cz/wiki/Komunitn%C3%AD_funkce_knihoven
- **Zapojení knihoven do kreativního průmyslu**
 - V souvislosti s MK ČR - Ministerstvo kultury ČR zřídilo v březnu 2021 nové *oddělení kulturních a kreativních průmyslů*, jehož náplní je systematická podpora rozvoje celého sektoru kulturních a kreativních odvětví (KKO) v ČR. Oddělení je součástí *odboru umění, knihoven a kreativních odvětví*. Cílem tohoto oddělení je nastavit strukturovanou podporu pro další rozvoj KKO formou metodického vedení v rámci státní správy, koordinace strategického ukotvení KKO a předávání lokální praxe i zahraničních zkušeností.

2.2.10

Knihovník. Informační specialista.

Profese a kompetence.

Knihovník – metodik a jeho role
na poli spolupráce knihoven a
kompetence v návaznosti na
katalog prací a portál NSK.

Profese knihovník

- <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-222>
- **Katalog prací** v příloze k tomuto nařízení stanoví **zařazení prací do platových tříd** podle jejich složitosti, odpovědnosti a namáhavosti a člení je podle druhu do povolání
- https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/katalog-praci/katalog-praci
- V souvislosti s rozvojem oboru jsou specifikovány i další odborné činnosti, např. lektor - instruktor

Knihovník, informační specialista

- Knihovník specialista zajišťuje komplexní knihovnicko-bibliografické, referenční a informační služby uživatelům v knihovnách s celostátní působností, **zpracovává celostátní koncepce, plány a programy v předmětné oblasti.**
- Referenční knihovník specialista koordinuje systém knihovnických a informačních služeb knihovny; je aktivně zapojen do vývoje národního systému knihovnických a informačních služeb tvorbou pracovních pomůcek, formou kooperativních projektů a inovací. Analyzuje a vyhodnocuje zpětnou vazbu z provozu národního, regionálního a oborového systému knihovnických a informačních služeb.
- Podílí se na realizaci systému celoživotního vzdělávání v oboru.

Knihovník - metodik

- https://ipk.nkp.cz/docs/ed_metodik.pdf
- https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1134-Samostatny_knihovnik_metodik

Literatura

- https://www.msvk.cz/data/filemanager/source/studijn%c3%ad%20te xty%20pro%20knihovn%c3%adky/24_Zaji%c5%a1t%c4%9bn%c3%ad %20v%c3%bdkonu%20RF%20knihoven_%c5%a0ed%c3%a1.pdf
- [Vyplatí se knihovna?](#)
- <https://www.mlp.cz/cz/o-knihovne/roi/>
- www.benchmarkingknihoven.cz

ORGANIZACE A ŘÍZENÍ KOMUNITNÍCH KNIHOVEN opakování ke státnicím

...

Slezská univerzita

PhDr. Marie Šedá

metodik.knihovna@gmail.com

Opava 2022